

U 58/2023 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om eurosedlars och euromynts ställning som lagliga betalningsmedel (*kontantförordningen*)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 28 juni 2023 till Europaparlamentets och rådets förordning om eurosedlars och euromynts ställning som lagliga betalningsmedel samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 19 oktober 2023

Näringsminister Wille Rydman

Konsultativ tjänsteman Kari Kemppainen

**FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM
EUROSEDLARS OCH EUROMYNTS STÄLLNING SOM LAGLIGA BETALNINGSME-
DEL****1 Bakgrund**

Kommissionen antog den 28 juni 2023 ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om eurosedlars och euromynts ställning som lagliga betalningsmedel (COM(2023) 364 final). Förslaget är en del av Europaketet, som också innehåller bestämmelser om inrättandet av den digitala euron.

2 Förslagets syfte

Syftet med kommissionens förslag till förordning som gäller eurosedlar och euromynt är att trygga eurokontanternas roll som lagliga betalningsmedel och säkerställa ett omfattande godtagande av kontanter och tillräcklig kontanttillgång. Trots att eurokontanter för närvarande godtas i tämligen stor utsträckning som betalningsmedel i hela euroområdet, har det förekommit problem i vissa medlemsstater och inom vissa sektorer. Samtidigt har det också uppstått problem med att få kontanter till exempel för att nätverken av bankautomater och kontor har blivit gle-sare. Dessa problem med tillgången till och godtagandet av eurokontanter har lett till att frågan om deras roll som lagliga betalningsmedel har framhävts och därför har kommissionen ansett det nödvändigt att bringa klarhet i den genom detta förslag till förordning.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll*Innehåll och tillämpningsområde (artiklarna 1 och 2)*

Förslaget till förordning innehåller närmare regler om tillämpningsområdet för kontanter som lagliga betalningsmedel och om tillgång till eurosedlar och euromynt. Reglerna rör reglering av penningsskulder i den mån dessa regleras med kontanter. Förslaget innehåller även regler om tillåtna undantag, regler om övervakning av godtagandet av kontanter och i synnerhet förekomsten av ensidiga förbehåll om kontantlöshet (*ex ante unilateral exclusion of payments in cash*) samt en bestämmelse som syftar till att säkerställa tillräcklig faktisk tillgång till kontanter.

Definition av lagligt betalningsmedel och undantag (artiklarna 4,5 och 6)

I förslaget anges för första gången i sekundärlagstiftningen en definition och reglering av kontanternas ställning som lagliga betalningsmedel. Hittills har "lagligt betalningsmedel" bara definierats i kommissionens rekommendation från 2010 och i EU-domstolens rättspraxis i de förenade målen C-422/19 och C-423/19, som tolkar begreppet lagligt betalningsmedel i artikel 128.1 EUF-fördraget. I enlighet med denna rättspraxis föreslås i artikel 4 en definition av lagliga betalningsmedel: 1) skyldighet att godta kontanter som allmän princip, 2) godtagande till fullt nominellt värde och 3) infriande av en betalningsförpliktelse genom att överlämna eurosedlar och euromynt till en fordringsägare. Utgångspunkten är att en betalningsmottagare får inte vägra att ta emot betalningar i eurokontanter, såvida inte båda parter har kommit överens om att ett annat betalningsmedel eller om det finns ett tillämpligt undantag.

I artikel 5 anges på vilka villkor en vägran att godta eurokontanter skulle vara möjlig. Det måste handla om en vägran i god tro som grundar sig på legitima skäl och är i enlighet med proportionalitetsprincipen mot bakgrund av de konkreta omständigheter under vilka betalningen görs. Bevisbördan för att fastställa att dessa villkor är uppfyllda vilar på betalningsmottagaren. I artikel 5 i förordningen anges två legitima skäl för en vägran att godta eurokontanter, närmare bestämt när det är uppenbart att sedlars valör inte står i proportion till det belopp som ska regleras eller om företaget vid den relevanta tidpunkten inte har växel eller till följd av betalningen inte skulle ha tillräcklig växel tillgänglig för att kunna bedriva sin normala affärsverksamhet.

Genom artikel 6 ges kommissionen befogenhet att genom delegerade akter anta ytterligare undantag från principen om en skyldighet att godta kontanter.

Godtagande av betalningar i kontanter (artikel 7)

Genom artikel 7 försöker man säkerställa att den grundläggande principen om en skyldighet att godta lagliga betalningsmedel inte undergrävs av utbredd vägran bland företag att godta kontanter eller genom ensidiga förbehåll om kontantlöshet.

Medlemsstaterna ska vara skyldiga att övervaka i vilken utsträckning det förekommer ensidiga förbehåll om kontantlöshet och att säkerställa att godtagandet av kontanter uppfyller den princip om en skyldighet att godta kontanter som beskrivs i artikel 4. Medlemsstaterna ska årligen rapportera sin bedömning till kommissionen och Europeiska centralbanken. Om skyldigheten att godta eurosedlar och euromynt anses ha blivit undergrävd ska medlemsstaterna vidta korrigerande åtgärder.

Tillgång till kontanter (artikel 8)

I artikel 8 fastställs en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa tillräcklig faktisk tillgång till kontanter inom hela sina territorier. Medlemsstaterna ska vara skyldiga att övervaka tillgången till kontanter, och de ska även årligen bedöma läget inom sina territorier och rapportera sin bedömning till kommissionen och Europeiska centralbanken. Om tillräcklig faktisk tillgång till kontanter inte uppnås, ska medlemsstaterna vidta korrigerande åtgärder.

Förfarandemässiga aspekter (artikel 9)

I artikeln anges förfarandemässiga aspekter för det faktiska genomförandet av skyldigheterna i artikel 7 och 8. Alla medlemsstater är i detta sammanhang skyldiga att utse en eller flera nationella behöriga myndigheter och ge dem nödvändiga administrativa och regulativa befogenheter vad gäller skyldigheten att godta kontanter och tillgången till kontanter.

De nationella behöriga myndigheter som utses ska ha skyldighet att bedöma om principen om en skyldighet att godta kontanter inte undergrävs av eventuell vägran att godta kontanter, samt om medborgare och företag har tillräcklig faktisk tillgång till kontanter inom medlemsstaternas territorium. Bedömningen kommer att baseras på ett antal gemensamma indikatorer enligt punkt 2 i artikeln som antas av kommissionen i form av genomförandeakter. Bedömningen ska rapporteras till kommissionen enligt artikel 13. Om medlemsstaterna vidtar korrigerande åtgärder för att uppfylla sina skyldigheter i artiklarna 7 och 8 ska dessa korrigerade åtgärder anges i den årlig rapporten till kommissionen och Europeiska centralbanken.

Kommissionens ska övervaka att godtagandet av kontanter samt den faktiska tillgången till kontanter är förenliga med skyldigheterna i förordningen i varje medlemsstat. I punkt 5 i artikeln

ges kommissionen dessutom tämligen omfattande befogenhet att vid behov anta genomförandeakter där det föreskrivs de åtgärder som den berörda medlemsstaten ska anta för att korrigera situationen inom den tidsfrist som anges i respektive genomförandeakt.

Förfaranden för att anta delegerade akter och genomförandeakter (artiklarna 10 och 11)

I artikel 10 föreskrivs det om utövande av delegerad lagstiftningsbefogenhet. En delegerad akt om ytterligare undantag enligt artikel 6 i förslaget ska träda i kraft om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på en månad från den dag då akten delgavs. Denna period ska förlängas med en månad på Europaparlamentets eller rådets initiativ. I unionens akter är motsvarande tidsfrist för ikraftträdandet av delegerade akter i allmänhet 2+2 månader. Kommissionens förslag innehåller inte någon motivering till att tidsfristen är kortare än normalt.

I artikel 11 föreskrivs om ett kommittéförfarande, där medlemsstaterna övervakar utövandet av de genomförandebefogenheter avseende indikatorer och korrigering åtgärder som getts kommissionen i artikel 9. Kommissionen föreslår ett rådgivande förfarande där den kommitté som består av företrädare för medlemsstaterna inte ens genom ett negativt utlåtande vid behov kan förhindra att en genomförandeakt träder i kraft.

Påföljder (artikel 12)

I artikel 12 föreskrivs att medlemsstaterna ska fastställa påföljder om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av förordningen för att säkerställa att bestämmelserna i förordningen efterlevs. Medlemsstaterna ges en viss handlingsfrihet när det gäller typen av tillämpliga påföljder.

Rapportering (artikel 13)

I artikel 13 föreskrivs att varje medlemsstat ska lämna en årlig rapport till kommissionen och ECB om undantag från skyldigheten att godta kontanter, med närmare uppgifter om och analys av läget i medlemsstaten vad gäller tillgång till kontanter och godtagande av kontanter, korrigering åtgärder som ska vidtas i enlighet med artiklarna 7 och 8, samt verkställda påföljder.

Rättsmedel (artikel 14)

Enligt artikel 14 ska medlemsstaterna vara skyldiga att informera fysiska personer och företag om vilka kanaler och rättsmedel de kan utnyttja för att till behöriga myndigheter anmäla fall av olaglig vägran att godta kontanter och otillräcklig kontanttillgång.

Samspel mellan eurosedlar och euromynt och den digitala euron (artikel 15)

Enligt artikel 15 ska eurokontanter och den digitala euron kunna konverteras sinsemellan till pari. Dessutom ska betalaren ska ha rätt att välja att betala med kontanter eller med digital euro när det enligt denna förordning föreligger en skyldighet att godta båda, inbegripet de bestämmelser som påverkar skyldigheten att godta kontanter (dvs. artiklarna 4, 5, 6 och 7), samt förordningen om den digitala euron.

Översyn (artikel 16)

Enligt artikel 16 ska kommissionen göra en översyn av förordningen fem år efter dess ikraftträdande och rapportera till Europaparlamentet och rådet. Medlemsstaterna bör ge kommissionen den information som är nödvändig för att sammanställa denna rapport.

Ikraftträdande (artikel 17)

Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

4.1 Rättslig grund

Som rättslig grund föreslår kommissionen artikel 133 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), där det föreskrivs om antagandet av åtgärder som är nödvändig för eurons användning som gemensam valuta.

Enligt statsrådets bedömning är valet av rättslig grund korrekt.

Enligt den rättsliga grunden behandlar Europaparlamentet och rådet förslaget i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Rådet fattar sitt beslut med kvalificerad majoritet efter det att Europeiska centralbanken har hörts.

4.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Enligt artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) är subsidiaritetsprincipen inte tillämplig på områden som faller inom ramen för unionens exklusiva befogenhet. Till dessa områden för exklusiv behörighet som uppräknas i artikel 3 i EU-fördraget hör också ”den monetära politiken för de medlemsstater som har euron som valuta”.

Proportionalitetsprinciper förutsätter att unionens åtgärder till innehåll och form inte går utöver vad som är nödvändigt för att nå målen i fördragen. Enligt statsrådets preliminära bedömning är förslaget förenligt med proportionalitetsprincipen. Under den fortsatta behandlingen av förslaget bedömer statsrådet om principen genomförs särskilt med avseende på de genomförandebefogenheter som föreslås för kommissionen i artikel 9.5.

5 Förslagets konsekvenser

Kommissionens konsekvensbedömning

Kommissionens bedömning av konsekvenserna av att kontanters ställning som lagliga betalningsmedel stärks är av mycket kvalitativ karaktär, och konsekvensbedömningen är i mycket stor utsträckning fokuserad på konsekvenserna av den digitala euron medan analysen av konsekvenserna av förordningen som gäller eurokontanter är tämligen ytlig.

Enligt kommissionen är de centrala frågorna när det gäller kontanters ställning som lagliga betalningsmedel godtagandet av kontanter som betalningsmedel (mottagande av kontanter) samt tillgången till kontanter (uttag av kontanter). Enligt kommissionen har avsaknaden av ett regelverk på EU-nivå lett till en icke-optimal situation när det gäller bägge aspekterna, eftersom det inte har funnits någon enhetlig tolkning av eller enhetliga regler om vad som avses med lagliga

betalningsmedel. Om situationen får fortsätta kan det leda till att situationen för sårbara befolkningsgrupper som är beroende av kontantbetalningar försvåras, vilket orsakar sociala och ekonomiska kostnader. Dessutom lyfter kommissionen fram kontanters betydelse vid beredskapen för störningar och krissituationer.

Enligt kommissionens bedömning orsakar förslaget till förordning som gäller kontanter inte i sig några direkta kostnader för banker eller detaljhandlare, eftersom dess främsta syfte är att trygga tillräcklig tillgång till kontanter och kontanters användbarhet. Det finns dock skillnader mellan medlemsländerna i den nuvarande nivån på kontanttjänster, och i de länder där service-nivån har urholkats kostar det att förbättra servicenivån. Några närmare kostnadseffekter presenteras ändå inte. Enligt kommissionen är det emellertid viktigt att alla medborgare i euroområdet har tillgång till grundläggande kontanttjänster till rimliga villkor, i synnerhet pris och avstånd.

Slutligen konstaterar kommissionen att förslaget till förordning inte förväntas ha någon miljö-påverkan och är förenligt med den europeiska klimatlagen. Kommissionen betonar också att förslaget till förordning förväntas ha en positiv samhällspåverkan genom att förbättra den ekonomiska inkluderingen av sådana grupper som är exkluderade från elektroniska betaltjänster.

Konsekvenserna av förslaget till förordning är naturligtvis beroende av den slutliga utformningen, eftersom vissa delområden kräver precisering. Särskilt viktigt är det i vilken mån det går att beakta särdragen medlemsstaternas betalningsmarknader – som ställvis skiljer sig kraftigt från varandra – när förslaget får sin slutliga utformning. Enligt kommissionens konsekvensbedömning har medlemsstaterna nationellt handlingsutrymme när de föreskriver om omfattande godtagande av och tillräcklig tillgång till kontanter. När det gäller tillgången till kontanter lyfter man fram bland annat att medlemsstaterna själva definierar de tillämpliga kraven på denna med beaktande av betalningsmarknadens särdrag (konsumenternas behov) och de geografiska särdragen i varje medlemsstat.

Enligt kommissionen inverkar medlemsstaternas egna bedömningar av tillgången till kontanter och kontanternas användbarhet i sista hand på de kostnader som förslaget till förordning medför för olika aktörer. Om en medlemsstat anser att tillgången till kontanter är tillräcklig, behöver inga nya åtgärder vidtas i den medlemsstaten och aktörerna (bankerna) orsakas inga tilläggs-kostnader. Å andra sidan i de medlemsstater där tillgången till kontanter enligt medlemsstatens bedömning redan har urholkats avsevärt, kan aktörerna (banker) orsakas kostnader för att återställa en tillräcklig tillgång till kontanter. Enligt kommissionen är dessa kostnader beroende av de nationella myndigheternas åsikt om vad som är tillräckligt tillgång till kontanter, också i det fallet att kommissionen beslutar att anta en genomförandeakt för att korrigera situationen.

Konsekvenserna av förslaget till förordning är naturligtvis beroende av vilken roll kontanter spelar på betalningsmarknaden i olika medlemsländer. Både Europeiska centralbanken (ECB) och Finlands Bank har de senaste åren utrett kontanters roll vid betalningar. Enligt ECB:s SPACE-undersökning [Study on the payment attitudes of consumers in the euro area \(SPACE\) – 2022 \(europa.eu\)](#) används kontanter fortfarande i betydande omfattning i euroområdet och även i Finland.

Enligt Finlands Banks sammanfattning [Undersökning av konsumenters betalningsvanor i euroområdet \(SPACE\) – Sammanfattning \(suomenpankki.fi\)](#) undersökte ECB:s SPACE konsumenternas användning av kontanter och kontantlösa betalningsinstrument i varje deltagande euro-land samt för euroområdet som helhet. SPACE granskade enskilda personers köp vid fysiska försäljningsställen och person-till-person-betalningar samt även distansbetalningar (dvs. vid internethandel, post- eller telefonorder, räkningsbetalning och återkommande betalningar).

SPACE undersökte även de faktorer som påverkar individers betalningsattityder och -beteende. Sådana faktorer är konsumenters självrapporterade betalningspreferenser samt konsumenternas tillträde till och handlarnas acceptans av betalningsinstrument. Enligt undersökningsresultaten användes kontanter vid cirka 59 procent av alla transaktioner.

Som sammanfattning av ECB:s SPACE kan man konstatera att kontanter fortfarande används i betydande omfattning i euroområdet. Dock har fler nationella centralbanker också konstaterat att resultaten av ECB:s SPACE eventuellt i någon mån överdriver kontanternas roll på betalningsmarknaden jämfört med deras egna utredningar. I vilket fall som helst, såsom Finlands Bank konstaterar i en blogg [Tuoreen SPACE-tutkimuksen mukaan käteinen yhä suosituin maksetapa euroalueella – korona muuttanut maksukäyttätymistä – Euro ja talous](#), (ung. Enligt SPACE är kontanter fortfarande det populäraste betalningssättet i euroområdet – covid-19 förändrade betalningsbeteendet), så spelar kontanter fortfarande en viktig roll vid betalningar: *”Trots att kontanter fortfarande dominerade vid betalningstransaktioner, så varierade andelen kontantbetalningar i olika situationer mycket i euroområdet. I restauranger var användningen av kontanter vanligast med en andel på 83 procent, andra ställen där kontanter var starka var olika automater, dagligvaruaffärer, välgörenhetsdonationer samt kultur- och idrottsevenemang. I euroområdet användes minst kontanter på bensinstationer och i butiker som säljer sällanköpsvaror. I dessa var andelen kontantbetalningar cirka 50 procent. Sett till värdet av försäljningen var kontantbetalningarnas andelar mindre, eftersom e-betalningar används oftare för att betala större inköp. Minst kontantbetalningar, det vill säga cirka 0,5 betalningar per dag och person, förekom i Nederländerna, Estland och Finland, mest, det vill säga cirka 1,6 dag och person gjordes i Grekland, Italien och Portugal”*.

Det är väsentligt att beakta att de ekonomiska konsekvenserna av förslaget till förordning är i sista hand beroende av utgångsläget i respektive land när det gäller tillgången till kontanter och godtagbarheten av kontanter samt framför allt vilket nationellt handlingsutrymme medlemsstaterna sist och slutligen har när det gäller tolkningarna av dessa.

Konsekvenser i Finland

I Finland spelar kontanter en jämförelsevis liten roll vid betalningar, men enligt undersökningar som gjorts på senare tid har de å andra sidan fortfarande en viktig roll även i Finland, framför allt för vissa betalningsgrupper. Enligt undersökningar som Finlands Bank gjort finns det stora regionala skillnader i tillgången till kontanter i Finland. I analysen [Käteisen saatavuudessa isoja alueellisia eroja Suomessa – Euro ja talous](#) (ung. Stora regionala skillnader i tillgången till kontanter i Finland sägs): *”Användningen av kontanter som betalningsmedel har minskat redan längre i Finland, och covid-19-pandemin tycks ha påskyndat denna förändring ytterligare. Kontanter är dock fortfarande det primära betalningssättet för hundrausentals finländare. Dessutom använder merparten av konsumenterna kontanter åtminstone ibland. De är särskilt viktiga för sådana människor som inte kan använda digitala tjänster. Kontanter fungerar också som ett reservsystem till e-betalningar, om det till exempel uppstår omfattande problem med kortbetalningar”*. Även mot denna bakgrund förefaller det som om kontanter fortfarande spelar en betydande roll även i Finland, och det är särskilt viktigt att beakta de regionala skillnaderna. I anslutning till det ovanstående har Finlands Bank och Finansinspektionen våren 2022 lagt fram förslag till lagstiftning om kontanter och i och med detta förslag till förordning reagerar man på dem.

I den [Dinåsikt-enkät](#) som finansministeriet genomförde i våras (sammanlagt 2798 svar: 2455 privatpersoner, 220 företag och 81 föreningar) framkom stort missnöje när det gäller den nuvarande tillgången till kontanter och kontanternas användbarhet: över 80 procent av dem som svarade ansåg att tillgången till kontanttjänster och deras kvalitet var bristfällig och det också finns

problem med godtagandet av kontanter som betalningsmedel. I de verbala svaren betonades dessutom att tillgången till kontanter och kontanternas användbarhet betraktas som mycket viktiga saker även i framtiden. Även i olika intressentgruppers yttranden i anslutning till samma bedömningsprojekt framkom att kontanter är viktiga som betalningsmedel i Finland också i fortsättningen.¹

Konsumenterna

I princip har konsumenterna nytta av förordningen, eftersom de inte orsakas några direkta kostnader (indirekta kostnader kan naturligtvis uppstå, om handlarna överför hanteringskostnaderna för kontanter till priserna på produkter och tjänster). Konsumenter som är beroende av kontanter kan genom förslaget till förordning i viss mån också vara säkra på att kontanter godtas överallt. Denna nytta är emellertid svår att kvantifiera. I responsen på finansministeriets pågående bedömningsprojekt som gäller grundläggande banktjänster har vikten av kontanter betonats även med avseende på säkerställandet av likabehandling samt samhällsdeltagandet.

Finansinspektionen har i sin utredning om grundläggande banktjänster ([Årlig utredning om grundläggande banktjänster - Grundläggande banktjänster - www.finanssivalvonta.fi](#)) fast uppmärksamhet vid bland annat möjligheterna för kunder som inte använder digitala tjänster att uträtta ärenden till skäligena priser, bättre tillgång till personlig kundservice samt vikten av digitala servicekanalers tillgänglighet och digitalt stöd. Förslaget till förordning bidrar till att förbättra ställningen för kunder som inte använder digitala tjänster.

Konsekvenser för betaltjänstleverantörerna

Bestämmelser om rätten till grundläggande banktjänster finns i kreditinstitutslagen (610/2014, 15 kap. 6–6 b§), där det bland annat konstateras att grundläggande banktjänster omfattar betal-konton med grundläggande funktioner jämte tillhörande verktyg för att använda kontot samt möjlighet att ta ut och sätta in kontanter. Förslaget till förordning stärker ytterligare skyldigheten för kreditinstitut att tillhandahålla konsumentkunder dessa tillräckliga kontanttjänster. De direkta kostnadseffekter som förslaget till förordning eventuellt orsakar kreditinstituten bedöms i princip vara små, eftersom kreditinstituten borde redan agera på motsvarande sätt inom ramen för den gällande lagstiftningen (Payment Account Directive, PAD). Det är emellertid möjligt att om de föreslagna nya bestämmelserna leder till att användningen av kontanter ökar eller nedgången i användningen av kontanter stannar upp, ökar efterfrågan på bankernas kontant-tjänster, vilket också kan ha kostnadseffekter jämfört med nuläget.

Konsekvenser för företagen

Förslaget till förordning ålägger i princip företagen att godta kontanter som betalningsmedel, så att endast de undantag som anges i förslaget till förordning är tillåtna. De angivna undantagen är: (i) om det är uppenbart att värdet på den sedel som lämnas inte står i proportion till det belopp som ska regleras, (ii) om företaget saknar växel vid den tidpunkt då kontanter lämnas som betalning eller om företaget till följd av betalningen inte skulle ha tillräckligt med växel för att bedriva sin dagliga affärsverksamhet. Å andra sidan indikeras i förslaget till förordning (skälen och konsekvensbedömningen) att ett visst nationellt handlingsutrymme, inklusive nationella

¹ De utlåtanden som erhållits inom ramen för bedömningsprojektet finns att läsa i tjänsten Utlåtande.fi, se närmare <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM021:00/2023>

särdrag, tillåts, och därför är det även i detta fall utmanande att bedöma de ekonomiska/kostnadseffekterna för Finlands del.

Skyldigheten att godta kontanter, som är utgångspunkt för förslaget till förordning, kan i någon mån öka företagens, särskilt mindre kvartersbutikers, kostnader för att ordna kontanthanteringen. Det är dock svårt att kvantifiera eller närmare uppskatta beloppet av dessa eventuella kostnader i detta skede.

Konsekvenser för myndigheterna

Enligt förslaget till förordning ska medlemsstaterna utse en eller flera nationella behöriga myndigheter med befogenhet att utöva tillsyn av och anta föreskrifter vad gäller tillgången till kontanter och godtagandet av kontanter.

När det gäller tillgången till kontanter följer och övervakar Finansinspektionen tillgången till kontanter som ett led i utredningarna om tillgången till grundläggande banktjänster och rapporterar årligen om kontanttillgången. Till denna del medför förslaget till förordning inga nya förpliktelser för de finländska myndigheterna.

När det gäller kontanternas användbarhet har det i Finland inte utsetts några nationella behöriga myndigheter med ansvar för den övervakning och rapportering som förslaget till förordning förutsätter. Om en sådan myndighet utses, förutsätts det också att den anvisas de resurser som krävs för att sköta uppgifterna, vilket naturligtvis också har kostnadseffekter.

När behandlingen av förslaget till förordning fortsätter bedöms myndigheternas roll och resurseffekterna på bred basis inom den så kallade kontanthanteringscykeln som helhet, inklusive centralbanken. Också förslagets ”allmänna skyldighet att godta kontanter” leder till nya kostnader för de myndighetsaktörer på vilka denna skyldighet blir tillämplig. Dessa kostnader är svåra att uppskatta, och de kommer i sista hand att vara beroende av omfattningen av skyldigheten att distribuera och godta kontanter och tillämpningen av det eventuella nationella handlingsutrymmet i anslutning därtill.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Statsrådet anser inte att förslagen står i konflikt med Finlands grundlag eller med fördrag om grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter som är bindande för Finland.

7 Ålands behörighet

Med stöd av 27 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör ärendet till rikets lagstiftningsbehörighet.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Ansvarigt utskott för lagstiftningsförslagen i Europaparlamentet är utskottet för ekonomi och valutafrågor (ECON). Europaparlamentet har ännu inte börjat behandla förslaget eller utsett föredragande.

Behandlingen av förslagen tillsammans med förordningen som gäller digital euro har inletts i rådets arbetsgrupp för finansiella tjänster på det första mötet den 19 juli 2023. De andra medlemsländernas officiella ståndpunkter är ännu inte kända. Man kan dock förvänta sig att det kommer att synas skillnader i medlemsstaternas ståndpunkter beroende på i hur stor utsträckning kontanter används som betalningsmedel i respektive land.

9 Nationell behandling av förslaget

Förslaget till förordning jämte utkastet till statsrådets skrivelse har behandlats i ett skriftligt förfarande i sektionen för finansiella tjänster och kapitalrörelse (sektion 10) under kommittén för EU-ärenden den 7–21 september 2023.

Förslaget till förordning jämte statsrådets skrivelse har behandlats på EU-ministerutskottets möte den 13 oktober 2023.

10 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser det viktigt att tillgången till centralbankspengar och pengarnas användbarhet tryggas för olika kundgrupper även när samhället digitaliseras. Av denna orsak anser statsrådet att kommissionens förslag till rättsakt som gäller kontanter i princip är motiverat. De olika formerna av centralbankspengar borde i stor utsträckning regleras på lika villkor dock med hänsyn till särdragen hos centralbankspengarnas olika former med avseende på såväl deras egenskaper som deras användbarhet.

Statsrådet konstaterar att det även i Finland finns befolkningsgrupper för vilka kontanter är ett viktigt och för vissa rent av enda betalningsmedel.

Statsrådet anser att det är motiverat att införa en definition av lagligt betalningsmedel i den gemensamma lagstiftningen med tanke på en enhetlig tillämpning i hela EU. Samtidigt anser statsrådet att det är motiverat och ändamålsenligt att samtidigt föreskriva om tillgången till kontanter och kontanternas användbarhet, eftersom beroendeförhållandet mellan dessa är uppenbart.

Statsrådet anser att kommissionens förslag är motiverade till den del de innebär att beslutsfattandet om de betalningsmedel som används ska grunda sig på parternas faktiska valmöjligheter och att vägran att ta emot kontanter ska grunda sig på sakliga och vägande orsaker. Statsrådet anser att grunderna för vägran att ta emot kontanter bör klargöras i överläggningarna om lagstiftningen.

Statsrådet fäster uppmärksamhet vid att i förslaget ges kommissionen befogenheter som inbegriper tämligen omfattande prövningsrätt att anta delegerade akter och genomförandeakter. Enligt statsrådets åsikt borde kommissionens uppgift vara att bedöma tillgången till kontanter och kontanternas användbarhet i olika medlemsstater, men kommissionen borde inte ges befogenheter enligt artikel 9.5 att genom genomförandeakter bestämma om korrigerande åtgärder som är förpliktande för enskilda medlemsstater.

Den etablerade åsikten har varit att befogenheter som ges kommissionen inte kan gälla de centrala delarna av en förordning eller inbegripa omfattande politisk prövningsrätt. När behandlingen av förslaget fortsätter bedömer statsrådet närmare om de befogenheter att godkänna ytterligare undantag och indikatorer som föreslås för kommissionen i artikel 6 och artikel 9.2 uppfyller dessa villkor. Dessutom strävar statsrådet i vilket fall som helst efter att utöka rådets och medlemsstaternas påverkningsmöjligheter i förfarandena för antagandet av delegerade akter

och genomförandeakter. Detta kan uppnås till exempel genom att förlänga tidsfristen för att motsätta sig delegerade akter och i stället för det rådgivande kommittéförfarandet använda ett granskningsförfarande där medlemsstaterna har bättre möjligheter att vid behov förhindra ikraftträdandet av en genomförandeakt.